

BAŞLICA TOPRAK TİPLERİ

Topraklar zonal, intrazonal ve azonal topraklar olmak üzere üçe ayrılır.

1. Zonal (Yerli) Topraklar

iklim ve bitki örtüsüne bağlı olarak oluşan ve bütün katmanların(horizonların) görüldüğü topraklardır. Zonal topraklar, yer kabuğunu oluşturan taşların buldukları yerde uzun yıllar boyunca ayrışmaya uğramasıyla meydana gelirler. Bu toprakların farklı özellikler kazanmasında bitki örtüsünün büyük rolü vardır.

a. Kahverengi Orman Toprakları

Orta kuşağın nemli ve ılıman bölgelerindeki geniş yapraklı orman altlarında oluşmuş topraklardır. Humus bakımından zengin verimli topraklardır.

b. Kırmızı Topraklar (Terra rossa)

Akdeniz iklim bölgesinde kalkerler üzerinde oluşan topraklardır. Topraktaki demir minerallerinin oksitlenmesinden dolayı rengi kırmızıdır. Terra rossa toprakları kireç oranının fazla olmasından dolayı tarımsal açıdan verimsizdirler. Ancak bol sulama ve gübreleme ile verimleri artırılabilir.

c. Laterit Topraklar

Dönenceler arasındaki sıcak ve nemli iklimlerde görülen bu topraklar kiremit kırmızısı rengindedir. Kuvvetli bir kimyasal çözülme sonucu oluşmuş bu toprakların üzerindeki humus örtüsü canlı organizmalar tarafından tüketildiğinden ve aşırı yıkandıklarından dolayı verimleri düşüktür.

Laterit Toprakları

d. Fodzo Topraklar

Soğuk nemli iklim bölgelerinde iğne yapraklı ormanların altında oluşan kül renkli topraklardır. Yıkanmanın fazla olması, topraktaki humus oranının azalmasına ve toprağın açık renk almasına neden olmuştur. Podzol topraklarının geliştiği bölgelerde sıcaklık düşük olduğundan, ayrışmadan kalan bitki artıkları toprak yüzeyinde ince bir örtü oluşturur.

e. Tundra Toprakları

Tundra ikliminin görüldüğü bölgelerde oluşan bir toprak türüdür. Yılın büyük bir kısmında donmuş hâldeki topraklar yaz döneminde çözülerek bataklık hâlini alır. Tundra toprakları tarıma elverişli değildir.

Tundra Toprakları

f. Çöl Toprakları

Çöl bölgelerinde oluşan verimsiz topraklardır. Buharlaşma ve yağış azlığının etkisiyle kireç ve tuz mineralleri toprağın üst kısmında birikir.

g. Kahverengi ve Kestane Renkli Bozkır Toprakları

Orta kuşakta yarı kurak iklim bölgelerinde bozkırların altında oluşan toprak türüdür. Yıkanmanın az olması nedeniyle kireç yönüyle zengindir. Humus bakımından fakirdir. Humus toprağın üzerinde ince bir tabaka hâlinde bulunur.

h. Çernezyom Topraklar (Kara topraklar)

Orta kuşağın yarı nemli step bölgelerinde yağışın artış gösterdiği yüksek platolarda görülen topraklardır. Üzerindeki gür bitki örtüsünün düşük sıcaklığa bağlı olarak ayrışmaması nedeniyle humusça zengin olan koyu renkli topraklardır. Bu nedenle kara topraklar olarak da bilinir.

2. İntrazonal Topraklar

Bu toprakların oluşumunda yer şekilleri ve ana materyal etkilidir. Bu nedenle topraktaki bütün katmanlar gelişmemiş olup çoğunlukla A ve C katmanlarının bulunduğu topraklardır.

a. Halomorfik Topraklara

Kurak ve yarı kurak bölgelerde, suyla eriyik hâldeki çeşitli tuz ve karbonatların suyun buharlaşmasıyla toprağın yüzeyinde veya çeşitli derinliklerde birikmesiyle oluşur. Tuzlu ve tuzlu - sodik topraklar olarak ikiye ayrılır.

b. Hidromorfik Topraklar

Bataklıklarda ve taban suyu seviyesinin yüksek olduğu sahalarda oluşan topraklardır.

c. Kalsimorfik Topraklar

Kireç taşı ve killi kireç taşının(marn) yaygın olduğu sahalarda oluşan topraklardır. Kireç oranı fazladır. Kalsimorfik toprakların vertisol ve rendzina gibi türleri vardır.

-Vertisoller

Eski göl tabanlarında killi ve kireçli arazilerde oluşan topraklardır. Kurak dönemlerde çatlayan kısımların içine dökülen toprak ve taşlar, yağışlı dönemlerde tekrar yüzeye doğru itilir. Bu nedenle dönen topraklar anlamına gelen “vertisol” adı verilmiştir.

-Rendzinalar

Bu topraklar, genel olarak yumuşak kireç taşları üzerinde gelişme gösterirler. Koyu renkli olup, alt kısmında kireç birikimi mevcuttur. Kireç taşlarının parçalanmasından dolayı toprak içinde bol miktarda çakıl bulunmaktadır.

3. Azonal Topraklar

Dış kuvvetler tarafından aşındırılıp taşınan malzemelerin biriktirilmesiyle oluşan topraklardır. Bu topraklarda toprak horizonları bulunmaz. Değişik bölgelerden taşınarak geldikleri için mineralce zengindir. Bu nedenle verimleri yüksektir.

a. Alüvyal Topraklar

Akarsuların taşıyıp biriktirdiği topraklardır. Taşınmış topraklar içinde en yaygın toprak türü olan alüvyal topraklar, tarımsal faaliyetler açısından oldukça elverişlidir.

b. Kolüvyal Topraklar

Dağlık alanlarda, yamaçlarda oluşan malzemelerin dağların etek kısımlarında birikmesiyle oluşan topraklardır. Bitki örtüsünün bulunmadığı yamaçlarda aşınmanın sürekli olması sonucunda ince malzemeler sürekli aşağı kısımlara taşınır. Bunun sonucunda yamaçlarda sadece iri malzeme kalır. Bu topraklara litosol topraklar denir.

c. Regosoller

Volkanlardan çıkan kum boyutundaki malzemelerin veya akarsuların biriktirdiği kumlu depolar ile yamaç eteklerindeki kolüvyal depoların üzerinde gelişen topraklardır. Bu topraklar veya depolar kumlu olduğundan, yağış suları kısa zamanda yer altına sızmakta, dolayısıyla da kimyasal ayrışma hızı azalmaktadır. Bu durum ise regosollerin oluşumunu ve gelişimini yavaşlatmaktadır. ©Rendzina topraklar Rendzinaiar

Bu topraklar, genel olarak yumuşak kireç taşları üzerinde gelişme gösterirler. Koyu renkli olup, alt kısmında kireç birikimi mevcuttur. Kireç taşlarının parçalanmasından dolayı toprak içinde bol miktarda çakıl bulunmaktadır.

d. Lösler

Rüzgârların taşıyıp biriktirdiği malzemelerin oluşturduğu topraklardır. Genellikle kurak ve yarı kurak bölgelerde rastlanır. Mineral yönüyle zengindir. Ancak ince taneli oldukları için çabuk aşındırılırlar ve kolayca taşınırlar.

e. Morenler

Buzulların etkili olduğu kutba yakın bölgelerle kalıcı kar sınırlarında, buzulun aşındırıp erime alanlarına kadar sürüklediği malzemeleri biriktirmesiyle oluşan topraklardır.

- I. Laterit
- II. Alüvyon
- III. Podzol
- IV. Regosol

Yukarıdaki toprak tiplerinden hangileri, oluştuğu bölgenin iklim koşulları hakkında daha az bilgi verir?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III D) II ve IV E) III ve IV

Çözüm: Laterit ve podzol gibi toprakların oluşumunda buldukları bölgelerin iklim koşulları etkili olmuştur. Ancak alüvyon ve regosol gibi topraklar değişik bölgelerden taşınarak gelen malzemelerin birikmesiyle oluştuğundan buldukları bölgelerin iklim özelliklerini fazla yansıtmazlar. **Cevap D** - www.onlineyks.com